

LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN PÅ SVENSKA I ESBO

LOKALA TEXTER

Innehåll

1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen	3
1.2 Den lokala läroplanen och utvecklandet av den	3
2 Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål	5
2.1 Förpliktelser som styr förskoleundervisningen	5
2.2 Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen	5
2.2.1 Plan för barnets lärande i förskoleundervisningen	6
2.3 Värdegrunden	7
2.4 Synen på lärande	8
2.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen	8
3 Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen	11
3.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen	11
3.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen	16
3.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna	17
4 Principer för förskoleundervisningen	20
4.1 Mångsidiga arbetssätt	20
4.2 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet	20
4.3 Gemensamma mål för undervisningen och lärområden	22
4.4 Preciseringar gällande språk och kultur	23
5 Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning	25
5.1 Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning	25
5.2 Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppspecifika stödformer	27
5.3 Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana	29
5.4 Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning	30
5.5 Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd	31
5.5.1 Tidigarelagd läroplikt	31
5.5.2 Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst	32
5.5.4 Avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd	33
5.5.5 Inledande av den grundläggande utbildningen senare	33
6 Elevvård	34

1 Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

1.2 Den lokala läroplanen och utvecklandet av den

Läroplanen för förskoleundervisning på svenska i Esbo innefattar Grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen 2014 samt lokala texter, som definierar de gemensamma riktlinjerna för förskoleundervisning på svenska i Esbo. Tillsammans bildar dessa texter den lokala planen för förskoleundervisning.

Läroplanen för förskoleundervisning på svenska i Esbo definierar gemensamma riktlinjer för och stödjer personalen i att planera, genomföra, utvärdera och utveckla förskoleundervisningen som ordnas på svenska i Esbo i enlighet med de nationella Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014. Alla som arbetar inom förskoleundervisningen ska verkställa denna plan samt följa övriga normer som reglerar arbetet. Hur läroplanen för förskoleundervisningen förverkligas inom förskoleundervisningen följs upp som en del av utvärderings- och utvecklingsarbetet inom resultatenheten Svenska bildningstjänster samt inom verksamhetsställena för förskoleundervisningen som en del av enheternas arbete. Planen utvecklas och uppdateras vid behov. Nämnden Svenska rum godkänner planen för förskoleundervisning på svenska i Esbo. Den finska nämnden för fostran och lärande godkänner planen för finskspråkig förskoleundervisning. Detta dokument gäller därmed enbart den svenskspråkiga förskoleundervisningen i Esbo.

I beredningsprocessen av läroplanen har samarbete med den finska småbarnspedagogiken och utbildningen ingått. Personalen, barnen och vårdnadshavarna har haft möjlighet att delta i arbetet på flera olika sätt. Representanter för social- och hälsovården har haft möjlighet att kommentera de kommunala texterna.

Planen för förskoleundervisning på svenska i Esbo kompletteras bland annat av följande planer: Plan för småbarnspedagogik, läroplanen för den grundläggande utbildningen, handbok för ordnande av stöd inom förskoleundervisningen, Esbo stads elev- och studerandevårdsplan med tillhörande bilagor, planen för att främja barns och ungas välfärd och Esbo stads plan för kulturfostran.

Inom den svenska förskoleundervisningen i Esbo gör varje enhet upp en verksamhetsplan för varje verksamhetsår. I verksamhetsplanen ska enheten formulera målsättningar och beskriva hur innehållet i förskolans läroplan konkretiseras. Planen innehåller såväl enhetsvisa som gruppvisa delar och utgör ett centralt verktyg för personalen då förskoleundervisningen planeras, genomförs och utvärderas. Undervisningschefen godkänner de enhetsvisa delarna och ledaren för småbarnspedagogik godkänner de gruppvisa delarna i planen. I förskoleundervisningen på svenska

i Esbo används en gemensam stomme för enhetens verksamhetsplan. Enhetens läsårsplan ingår i verksamhetsplanen. Plan för jämställdhet och likabehandling ingår i verksamhetsplanen.

Läroplanen för förskoleundervisning på svenska i Esbo publiceras i Utbildningsstyrelsens digitala eGrunder-tjänst och hittas även via Esbo stads webbplats.

2 Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

2.1 Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

I den svenskspråkiga förskoleundervisningen får barnet ta del av kvalitativ, trygg, inkluderande och inspirerande förskoleundervisning på svenska. Den svenskspråkiga verksamheten har en särskild uppgift i att värna om det svenska språket samt erbjuda möjlighet för barnen att uppleva och växa i den finlandssvenska kulturen och traditionen. Verksamheten i de svenska enheterna ska ordnas så att två- och flerspråkighet beaktas. Barn ska oberoende av sin språkliga och kulturella bakgrund ges förutsättningar att i en svenskspråkig miljö utveckla och förstärka sin språkliga och kulturella identitet i ett mångkulturellt samhälle.

All förskoleundervisning på svenska i Esbo är kommunal, anordnas inom småbarnspedagogik och leds av daghemsföreståndarna, vars titel i Esbo är ledare inom småbarnspedagogik. Den avgiftsfria förskoleundervisningen omfattar i Esbo 760 h och anordnas vardagar kl. 9-13 under läsåret. Måltider, utevistelse m.m. ingår i förskoleundervisningen. Då förskoleundervisningen anordnas inom småbarnspedagogik ska också lag om småbarnspedagogik och förordningen om småbarnspedagogik tillämpas. Om barnet deltar i kompletterande småbarnspedagogik ska dagen vara enhetlig ur barnets perspektiv. I Esbo ordnas kompletterande småbarnspedagogik huvudsakligen i samma grupp som förskoleundervisningen.

Enligt lagen om den grundläggande utbildningen är förskoleundervisningen obligatorisk för barnen. Vårdnadshavaren ska se till att barnen deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås. Då barnet har inlett förskoleundervisningen är utgångspunkten att barnet deltar i all verksamhet. Vårdnadshavaren och personalen som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att barnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen. Personalen följer kontinuerligt upp barnets närvaro i förskolan. Om oro för barnets frånvaro uppstår följer personalen Esbo stads gemensamma riktlinjer för ingripande vid frånvaro i förskoleundervisningen.

2.2 Förskoleundervisningens uppdrag under lärtiden

Förskoleundervisningen på svenska i Esbo ska ordnas så att förutsättningarna för alla barns utveckling, lärande och välbefinnande är så gynnsamma som möjligt. Barnens nyfikenhet och glädje att lära sig stimuleras, och de får stöd för sin egen utveckling. Både gruppens och barnens

individuella styrkor samt behov som finns i gemenskapen beaktas då förskoleundervisningen ordnas. I verksamheten betonas lek, rörelse och gemensamma positiva lärupplevelser.

Samarbete mellan förskoleundervisningens enheter i Esbo främjar en jämlik förskoleundervisning. Ett aktivt samarbete mellan småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen skapar kontinuitet i barnets lärstig.

2.2.1 Plan för barnets lärande i förskoleundervisningen

I förskoleundervisningen på svenska i Esbo görs en plan för barnets lärande i förskoleundervisningen upp individuellt för varje barn som stöd för planering, genomförande och utvärdering av förskoleundervisningen. I Esbo används en gemensam stomme för planen. Ifall barnet deltar i kompletterande småbarnspedagogik ingår barnets plan för småbarnspedagogik i planen för barnets lärande i förskoleundervisningen. I planen ingår även en eventuell plan för genomförande av barnspecifikt stöd som görs upp för barn som är i behov av barnspecifika stödåtgärder.

Plan för barnets lärande i förskoleundervisningen tar vara på barnets intressen och önskemål, vårdnadshavarens kunskap om barnet och personalens iakttagelser om barnet i förskoleundervisningen. I plan för barnets lärande i förskoleundervisningen lyfts speciellt fram barnets styrkor, det barnet redan kan och de positiva resurser barnet har. I planen lyfts även fram barnets eventuella behov av stöd. Åtgärderna för att uppnå de individuella mål som ställs upp för barnet ska beskriva hur man med den pedagogiska verksamheten och lärmiljöerna stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande. I de gruppvisa delarna i enhetens verksamhetsplan sammanfattar personalen barnens intressen, styrkor och behov och beskriver undervisningens pedagogiska målsättningar utgående från dessa.

Plan för barnets lärande i förskoleundervisningen görs upp på hösten i samarbete med barnets vårdnadshavare. Vid behov kan även en speciallärare inom småbarnspedagogik delta i beredningen av planen då det gäller ett barn som har behov av stöd. Som stöd för uppgörande av plan för barnets lärande i förskoleundervisningen behöver personalen kunskaper om barns olika utvecklingsskeden samt dokumentation av observationer och uppföljning av barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Personalen använder bl.a. det språkliga observationsschemat som stöd för uppgörandet av planen. I planen beskrivs även barnets eventuella behov av barnspecifikt stöd och genomförande av stödet (se närmare kap. 5.3). Uppgifter från en eventuell plan för läkemedelsbehandling antecknas i en bilaga till plan för barnets lärande. Barnets plan från småbarnspedagogiken och andra dokument som gjorts upp som stöd för barnet beaktas vid uppgörandet av plan för barnets lärande i förskoleundervisningen i enlighet med anvisningarna om

dataöverföring vid övergångsskedena (se närmare kap. 3.3, *Samarbete vid övergångsskedena*). Syftet är skapa kontinuitet mellan verksamheten inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen.

På våren utvärderas planen för barnets lärande i förskoleundervisningen tillsammans med barnets vårdnadshavare. Uppföljningen och utvärderingen antecknas i planen. Barnets delaktighet ska beaktas då mål ställs upp i barnets plan och när planen utvärderas.

2.3 Värdegrunden

Värdegrunden i förskoleundervisningen i Esbo bygger på de värden som finns beskrivna i de nationella grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen samt på värden för Esbo stad som stadsfullmäktige beslutat om. Inkluderande värderingar och verksamhetsätt lägger grunden till all förskoleundervisning i Esbo.

Vi är nyfikna på att lära oss

I Esbo är vi nyfikna på att lära oss och skapar utrymme för försök, insikter och reflektion.

Vi undersöker och utvecklar aktivt och modigt vår egen verksamhet och lär oss av andra. I utvecklingen av verksamheten utnyttjar vi forskning och erfarenheter av praktiskt arbete.

Vi finns till för invånare och sammanslutningar

I Esbo bemöter vi varje individ med respekt.

Vår verksamhet styrs av en gemensam syn på respektfullt bemötande. Vi uppmuntrar barn, unga och vårdnadshavare till delaktighet i den gemensamma verksamheten och i utvecklingen av gemenskapen.

Vi samarbetar

I Esbo samarbetar vi aktivt, lyssnar på och respekterar varandra.

Vår verksamhet styrs av det gemensamma målet att skapa en barnorienterad och enhetlig lärtig. Vi samarbetar sektorsövergripande. Vi stärker samarbetet med vårdnadshavarna samt barns och ungas delaktighet.

Vi agerar ansvarsfullt

Vår verksamhet styrs av de olika dimensionerna av hållbar utveckling.

Vi stöder alla barns och ungas utveckling och lärande. Vi utvecklar den gemensamma verksamhetskulturen så att barn, unga och personalen mår bra. Att främja en hållbar livsstil är ett mål för fostran.

Värdegrunden diskuteras regelbundet i förskolan. Via diskussioner skapas en gemensam syn på hur värdegrunden tillämpas i praktiken.

2.4 Synen på lärande

Beskrivningen av synen på lärande i grunderna för planen för förskoleundervisning kompletteras i Esbo med ett perspektiv av positiv pedagogik. Genom att identifiera och utnyttja de styrkor barnen har, förstärks barnens tro på sin egen förmåga. Uppmuntrande handledning och respons ökar barnens tro på sina egna möjligheter samt främjar intresset och viljan att lära sig.

2.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Grunden för mångsidig kompetens läggs redan i småbarnspedagogik och förskoleundervisningen. Utvecklingen fortsätter systematiskt genom hela den grundläggande utbildningen vidare till andra stadiet. Förutsättningarna för utveckling av mångsidig kompetens stärks i takt med att barnen utvecklas.

Mångsidig kompetens är inom förskoleundervisningen beskrivet utifrån sex kompetenser som har flera beröringspunkter med varandra. Förskoleundervisningen på svenska i Esbo betonar särskilt att den digitala kompetensen är starkt anknuten till de övriga fem kompetenserna.

I planeringen av undervisningen ska läraren alltid se till att undervisningen kommer att främja utveckling av mångsidig kompetens hos barnen. I planen för barnets lärande i förskoleundervisningen beaktas även olika delområden inom mångsidig kompetens.

Vardagskompetens

Att främja hållbar utveckling genomsyrar hela förskoleundervisningen. För barn i förskolan ska fostran till en hållbar livsstil förverkligas på ett sätt som beaktar ålder och utvecklingsnivå. I förskolan handlar detta om mycket konkreta saker t.ex. som att bry sig om sina vänner, bekanta sig med sin

närmiljö och öva hållbara vardagsrutiner. Genom att barnen får insyn i att deras egna val har betydelse och att de själva har möjlighet att påverka, kan de växa upp till ansvarsfulla medborgare.

Förskoleundervisningen har en viktig roll i att erbjuda barnen positiva upplevelser av att röra på sig på ett mångsidigt sätt i en trygg miljö. I förskoleundervisningen stärks barnens utveckling av grundläggande motoriska basfärdigheter samt deras positiva uppfattning om sig själv som fysiskt aktiv individ. Barnen lär sig betydelsen av rörelse och fysisk aktivitet för sitt eget välmående, utveckling och lärande. Rörelse, lek och fysisk aktivitet genomsyrar hela förskoleundervisningen.

Multilitteracitet

I förskoleundervisningen utvecklas multilitteracitet genom att barnen ges möjlighet att tolka, uttrycka och skapa mening med hjälp av olika uttrycksformer, såsom tal, bild, rörelse, ljud, lek och digitala medier. Arbetet tar avstamp i barnkultur, det vill säga i barnens egna lekar, berättelser, intressen och kulturella uttryck, både sådant barnen möter och sådant de själva skapar. I vardagen uppmuntras barnen att samtala om det de ser, upplever och producerar samt att lyssna till andras tankar och tolkningar. Digitala verktyg används som en naturlig del av verksamheten för att dokumentera, berätta, undersöka och skapa tillsammans.

I förskoleundervisningen fördjupas och breddas barnens AI-litteracitet och AI-kunnighet. Genom ett undersökande arbetssätt får barnen möjlighet att jämföra mänskligt och digitalt handlande, pröva enkla instruktioner och sekvenser samt resonera kring hur och varför olika resultat uppstår. Olika berättelser, till exempel om en robot, kan användas för att väcka nyfikenhet och skapa gemensamma utgångspunkter för samtal om hur digitala system fungerar. Personalen stöder barnens förståelse genom att ställa öppna och fördjupande frågor som synliggör att artificiell intelligens inte fattar egna beslut, utan fungerar utifrån instruktioner och val som människor har gjort. Samtidigt stärks ett kritiskt och etiskt förhållningssätt, där barnen får stöd i att förstå att digitala system kan göra fel och att information behöver granskas.

Genom gemensamma samtal om innehåll, bilder, berättelser och digitala upplevelser som är meningsfulla för barnen stärks deras förmåga att reflektera, resonera och förhålla sig kritiskt på ett åldersanpassat sätt. På så sätt läggs grunden för multilitteracitet, delaktighet och förståelse för den digitaliserade värld som barnen växer upp i.

Digital kompetens

Centralt i förskoleundervisningen på svenska i Esbo inom kompetensområdet digital kompetens är att säkra barnens utveckling av för framtiden viktiga kompetenser som berör digitalisering. Genom kreativ, skapande och utforskande lek främjas barnens digitala kompetens,

programmeringskunnande och medieläskunnighet på ett tryggt och åldersanpassat sätt.

I vardagen förverkligas digital kompetens genom att digitala verktyg används naturligt och mångsidigt i lek, lärande och dokumentation. Barnen får tillsammans med personalen utforska digitala verktyg genom att fotografera, filma, spela in ljud, skapa bilder och berättelser samt genom rörelse- och skapande aktiviteter.

Programmeringstänk och logiskt tänkande tränas både med och utan digitala verktyg, till exempel genom enkla programmeringslekar, sekvenser, instruktioner och problemlösning i lek och vardagssituationer. Medieläskunnighet utvecklas genom gemensamma samtal om innehåll, bilder och digitala upplevelser som barnen möter.

Personalens närvaro och aktiva handledning säkerställer att barnen lär sig använda digitala verktyg på ett tryggt, ansvarsfullt och åldersanpassat sätt. Samarbetet med vårdnadshavare stärker en gemensam förståelse för digitaliseringens roll i barnens liv.

3 Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen

Värdegrunden, synen på lärande och målen för förskoleundervisningen konkretiseras i verksamhetskulturen. Alla i personalen ska främja en verksamhetskultur i enlighet med riktlinjerna i den lokala läroplanen för förskoleundervisning. Verksamhetskulturen byggs upp så att den konsekvent stöder förverkligandet av kvalitativ pedagogik. Undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningar för lärande utgör en central del av verksamhetskulturen. Att främja hållbar utveckling och en fysiskt aktiv livsstil genomsyrar hela förskoleundervisningen.

Verksamhetskulturen ska vara sådan att den främjar dialog, samarbete, gemensamt ansvarstagande, jämlikhet och delaktighet mellan alla som är del av vardagen i förskoleundervisningen. Dagliga möten karaktäriseras av ömsesidig respekt för och vänligt bemötande av varandra. Gemenskapens mångfald ses som en styrka.

Personalen inom förskoleundervisningen arbetar för att varje barn ska känna sig som en värdefull och likvärdig del av sin barngrupp och bli sedd och bekräftad för den de är. Känslan av gemenskap och delaktighet stärks när varje barn får möjlighet att aktivt delta i den gemensamma verksamheten utifrån sina egna förutsättningar och dagligen får positiva lärupplevelser tillsammans med de andra barnen. Detta möjliggörs genom att förskoleundervisningen och de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningar för lärande planeras, genomförs och anpassas med beaktande av hela gruppens och varje enskilt barns unika behov, styrkor och intressen. Personalen stöder och uppmuntrar barnen att vara delaktiga i verksamheten och ser till att varje barn får lämpliga utmaningar och möjligheter att lyckas.

3.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

För att utveckla en inkluderande verksamhetskultur behövs en gemensam värdegrund och gemensamma mål i arbetsgemenskapen. Alla som arbetar i enheten bär ansvar för barnens utveckling, lärande och välbefinnande i gemenskapen. Personalen ansvarar också för att verksamhetskulturen kontinuerligt utvecklas och för att de gemensamt överenskomna arbetssätten följs och omsätts i praktiken i det dagliga arbetet.

Personalen samarbetar kring att planera och genomföra sådana undervisningsarrangemang som stöder alla barns förutsättningar till att delta, lära sig och vara delaktiga i förskoleundervisningen. Alla i som arbetar i enheten förbinder sig till att arbeta i enlighet med inkluderande principer. Tillsammans i enheten funderar man över vilka värderingar, attityder och föreställningar som finns i

enheten och hur dessa främjar utvecklingen av en inkluderande verksamhetskultur. Det är viktigt att varje medlem i gemenskapen är medveten om hur egna värderingar, attityder och handlingar påverkar den gemensamma verksamhetskulturen **samt barnens och vårdnadshavarnas upplevelse av gemenskap och delaktighet.**

Ledaren för småbarnspedagogik ansvarar för att leda förskolans verksamhetskultur och leder arbetet med planering, genomförande, uppföljning, bedömning och utveckling av undervisningsarrangemang som stödjer förutsättningarna för lärande. Alla i förskolan behöver samarbeta och ha tillräcklig kompetens för att genomföra och utveckla undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Ledaren leder kompetensutvecklingen i sin enhet **med utgångspunkt i personalens utvecklingsbehov.**

Under ledning av ledaren diskuterar och utvärderar personalen inom förskoleundervisningen verksamhetskulturen och undervisningsarrangemangen i den egna enheten. Tillsammans skapas en gemensam syn och förståelse om hurdan verksamhetskulturen är, hurdana undervisningsarrangemang som är ändamålsenliga för att stöda barnens utveckling, lärande och välbefinnande i gruppen, hur inkluderande förskoleundervisning förverkligas i den egna gruppen och enheten samt mot vilken riktning verksamhetskulturen kan utvecklas för att bättre stöda förverkligande av målen för förskoleundervisning.

Varje förskoleenhet, och grupp inom enheten, preciserar sina målsättningar och verksamhetssätt i enhetens verksamhetsplan.

Delaktighet, likabehandling och jämlikhet

Delaktighet

Barnen är delaktiga i alla situationer i vardagen. Barnets förmåga att delta och påverka är en del av den mångsidiga kompetensen hos barnen och utvecklingen av denna förmåga stöds i förskoleundervisningen. Speciell uppmärksamhet ska fästas vid barnens möjligheter att påverka det egna arbetet, den pedagogiska verksamheten, arbetssätt och lärmiljön. Barnen deltar utgående från egna förutsättningar i planering och utvärdering av den dagliga verksamheten men också gällande sitt eget lärande. Barnens egen självvärdering stöder barnen i att börja iaktta sitt beteende, sitt arbete och sitt lärande. Samtidigt övar barnet på att strukturera och planera sitt arbete. Barnen ska också tillsammans med personalen utvärdera hur väl de lyckats i sina gemensamma uppgifter.

Barnens tidigare erfarenheter, intressen och idéer är utgångspunkten då förskoleundervisningen planeras. Personalens ansvar är att beakta att alla barn är delaktiga och har möjlighet att påverka frågor som gäller dem och förskoleundervisningen. Inom givna ramar ges barnet möjlighet att göra

egna val och uppleva vad det innebär att vara delaktig i gemensamt beslutsfattande. Genom att främja delaktighet i förskoleundervisningen övar barnet sig på att lyssna och samarbeta med andra, kompromissa och ta hänsyn till andra. Att upptäcka att den egna åsikten är viktig är centralt för barnets känsla av delaktighet. Att barnet har en känsla av delaktighet innebär också att barnet blir bekräftat och känner sig inkluderad i gemenskapen.

Likabehandling och jämlikhet

Begreppet likabehandling innebär att alla människor har samma värde och behandlas jämlikt. Alla barn ska bekräftas för den de är, och inte för vad de gör, hur de ser ut eller vilket kön, kultur eller grupp de tillhör. Barnet ges möjligheter att utveckla sin egen, unika personlighet. Genom att bekräfta barnet som den person det är, stärks barnets självkänsla och den egna identiteten.

Med begreppet jämställdhet syftar man till jämlikhet mellan könen. Inom förskoleundervisningen ges alla barn samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter. Det handlar om att låta barnet utforska, pröva och utvecklas till sin fulla potential. Barnet ska få hjälp med att utveckla en god självkänsla och begränsas inte av förväntningar, **förutfattade meningar eller stereotypa antaganden, oavsett kön.**

Att arbeta med likabehandling och jämställdhet i förskoleundervisningen innebär att synliggöra och bli medveten om eventuella rådande normer. **Arbetet inleds med att personalen stannar upp och aktivt reflekterar över egna antaganden, förväntningar och eventuella fördomar om till exempel könsroller. Alla i arbetsgemenskapen ska kritiskt granska sitt sätt att agera och uttrycka sig i barngruppen samt synliggöra vilka normer, antaganden och förväntningar som förmedlas genom deras handlingar. Personalens bemötande behöver regelbundet analyseras, exempelvis genom att uppmärksamma till vem, på vilket sätt och i vilka situationer barn ges uppmuntran, beröm och tillsägelser, samt vilka mönster som kan urskiljas i detta.**

I den pedagogiska verksamheten och under andra situationer i vardagen, t.ex. vid samlingar eller måltider, är det viktigt att personalen säkerställer att taltid och inflytande fördelas jämnt. Det handlar om att ge varje barn lika förutsättningar att bli hörd och sedd.

Även den fysiska lärmiljön har en avgörande roll i hur barnen formar sin identitet. Lek- och lärmiljöerna planeras och organiseras så att de bjuder in alla barn, oberoende av t.ex. kön, eller etnicitet, till alla typer av lekar. Personalen är aktivt medveten om och granskar det språk och den litteratur de använder i verksamheten. Genom att använda normmedvetet språk och litteratur ges barn möjlighet att möta en mångfald av förebilder där egenskaper som exempelvis mod, empati och nyfikenhet inte är kopplade till ett specifikt kön eller annan grupp.

Arbete med likabehandling och jämställdhet inom förskoleundervisningen är en kontinuerlig process av reflektion där målet är att varje barn ska få växa upp utan att deras drömmar, intressen eller känsloliv begränsas av färdiga eller förlegade mallar. Främjande av likabehandling och jämlikhet beaktas också i samarbetet med vårdnadshavare.

I enhetens verksamhetsplan ställer arbetsgemenskapen upp gemensamma mål för enhetens arbete med jämställdhet- och likabehandling samt utvärderar regelbundet målen med hjälp av de mätare de definierat.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

I förskoleundervisningen betonas språkmedveten pedagogik. Pedagogiska metoder som stöder och stimulerar språkutvecklingen används aktivt som en del av den allmänna verksamheten. Genom användning av språkmedvetna arbetssätt stöds varje barns språkliga utveckling oberoende av språklig bakgrund. Som stöd för kommunikation och förståelse används mångsidigt olika metoder och verktyg, t.ex. bilder och tecken som stöd. I all verksamhet ska personalen ständigt iaktta sitt eget språkbruk och aktivt arbeta med att fungera som en god språklig modell för barnet.

Förskoleundervisningen är en mångkulturell miljö där både barn och vuxna har olika bakgrunder. Personalen närmar sig mångkulturalitet utgående från sin egen kultur. Därför är det viktigt att vara medveten om hur den egna bakgrunden och de egna kulturella värderingarna påverkar tänkandet och agerandet. Genom att vara medveten om sina egna värderingar ökar även förståelsen för andra kulturer och åskådningar. Också i det här fallet fungerar personalen som en förebild för barnet.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

Främjande av en fysiskt aktiv livsstil

Förskoleundervisningen ska främja en fysiskt aktiv livsstil. I förskoleundervisningen följs Rekommendationer för fysisk aktivitet under de första åren 2016: Glädje, lek och gemensamma aktiviteter (UKM 2016:21). Fysisk aktivitet är en central del av den pedagogiska verksamheten och rörelse och rörelsegädje syns naturligt i vardagen i förskolan.

Verksamheten och lärmiljöerna planeras så att de möjliggör och uppmuntrar till mångsidig rörelse i olika miljöer och med varierande intensitet. Rörelse ses som ett viktigt verktyg för lärande och barnen uppmuntras att utforska och upptäcka med hela kroppen. Långa stunder av stillasittande undviks och verksamheten inkluderar såväl handledda gemensamma fysiska aktiviteter som möjligheter till spontana stunder av lekfull rörelse och aktivitet. Rörelse används också på ett mångsidigt sätt i vardagliga situationer, till exempel vid olika förflyttningar. Olika redskap som främjar rörelse görs

synliga och lättillgängliga för barnen. Daglig och mångsidig utomhusvistelse samt användning av musik i verksamheten inspirerar barnen att röra på sig på ett naturligt sätt. Även barnlitteraturen kan inspirera till rörelse exempelvis genom att barnen får dramatisera de berättelser de läst. Olika digitala verktyg kan användas för att utvidga lärmiljöerna.

Genom att röra på sig bekantar sig barnet med sin kropp och hur den fungerar. Barnen lär sig betydelsen av rörelse och fysisk aktivitet för sitt eget välmående, utveckling och lärande och hur det känns i kroppen när de rör på sig med varierande intensitet samt slappnar av. Grunden för den motoriska utvecklingen läggs inom småbarnspedagogiken. I förskoleundervisningen ges barnen möjlighet att vidareutveckla och befästa sina grundläggande motoriska färdigheter som är centrala för deras fortsatta utveckling. Dessa omfattar bland annat att springa, klättra, kasta/sparka och ta emot en boll, göra olika hopp, balansera, korsa kroppens mittlinje, göra kullerbyttor och använda olika idrottsredskap.

Varje barn stöds i att utveckla en positiv uppfattning av sig själv som fysiskt aktiv individ. Genom att differentiera verksamheten och omforma lärmiljöerna ser personalen till att varje barn kan hitta ett sätt att röra på sig utgående från sina förutsättningar och känna rörelseglädje tillsammans med de andra barnen. Personalen erbjuder lämpliga utmaningar och stöd för att varje barn ska få uppleva att de lyckas och lär sig nya färdigheter. Personalens uppmuntran och stöd är särskilt viktigt för de barn som är mindre aktiva av naturen samt de barn som själva upplever att de inte har tillräckliga fysiska färdigheter. Mångsidig pedagogisk dokumentation används för att synliggöra barnens utveckling och göra barnet delaktigt i sin egen lärandeprocess.

I den dagliga verksamheten tas barnens idéer, tankar och spontana rörelseglädje tillvara, och barnen ges möjlighet att aktivt delta i planeringen och utformningen av rörelsefrämjande lärmiljöer. Personalen föregår med gott exempel genom att själva visa en positiv inställning till rörelse och fysisk aktivitet. Betydelsen av daglig rörelse och fysisk aktivitet, även på fritiden, lyfts fram och diskuteras i samarbete med vårdnadshavarna.

Utveckling av sociala färdigheter och en trygg gemenskap

Inom förskoleundervisningen övar barnen sociala färdigheter, självreglering, att reglera känslor samt att fungera i interaktion med andra. Inom varje förskolegrupp väljs en metod som stöder personalen i att målmedvetet utveckla dessa färdigheter. Målmedveten utveckling av barnens sociala färdigheter kräver att hela personalen förbinder sig till att följa den valda metoden, delar samma värdegrund samt följer gemensamma överenskommelserna om regler och riktlinjer. Personalens uppgift är att observera och stöda interaktionen och leken samt gruppdynamiken i förskolegruppen.

Personalen är aktivt närvarande i alla situationer och fungerar som förebild för barnen gällande positivt samspel med andra människor. För att förebygga mobbning, trakasserier, våld och diskriminering behövs därutöver en positiv och uppmuntrande verksamhetskultur där barnen får beröm och personalen ser det goda i barnen. Ett fungerande samarbete med vårdnadshavarna främjar det förebyggande arbetet och underlättar vid behov utredning av mobbning, trakasserier, våld och diskriminering. En noggrannare beskrivning om hur personalen ingriper vid mobbning, våld, trakasserier och diskriminering och hur de följer upp att åtgärderna genomförs finns i planen *"Tillsammans som en stark gemenskap"* som är gemensam för småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen i Esbo. Förskolans enhetsvisa förfaringssätt beskrivs närmare i planen *Steg för ingripande* som är en bilaga till stadens gemensamma plan. Inom förskoleundervisningen ingår *Steg för ingripande* i enhetens verksamhetsplan.

Utveckling av en hållbar livsstil

Hållbar utveckling är både mål för fostran samt ett förfaringssätt inom förskoleundervisningen. Att främja hållbar utveckling genomsyrar hela förskoleundervisningen. Fostran till en hållbar livsstil har som målsättning att skapa grund för ett hälsosamt, tryggt och rättvist liv, även för kommande generationer. I småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen sätts grund för ekosocialmedvetenhet, vilket innebär förståelse av att det finns ett samband mellan människans välmående, ekonomi och miljö.

3.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Lärmiljöerna i förskoleundervisningen är föränderliga, inspirerande och tillåtande. De möjliggör verksamhet av olika slag både enskilt och i grupp. Då lärmiljöerna utformas beaktas barnets intressen och behov. För att synliggöra barnens lärande deltar barnen i att planera och att utforma lärmiljöer också i praktiken.

Lärmiljöerna, däribland material och olika redskap är tillgängliga för barnen. Med hjälp av virtuella och digitala lösningar samt samarbete med olika aktörer är det möjligt att utvidga lärmiljön. Digitala verktyg, applikationer och miljöer används som en naturlig del av den pedagogiska verksamheten. Lärmiljöerna har inslag av den finlandssvenska kulturen, naturen och hembygden samt inslag som stödjer barnens språkutveckling och förstärker barnens kunskaper i svenska.

Innehållen på verksamhetsmodellen KULPS tre stigar (kultur-, biblioteks-, och motionsstigen) är utvalda för att kunna användas för att nå målen för mångsidig kompetens och för att skapa nya lärmiljöer och lärandesituationer. KULPS främjar möjligheten för barn i förskoleundervisningen att få

ta del av kultur- och idrottsupplevelser genom att erbjuda dem gratis under förskoledagen och som en del av undervisningen.

Lärmiljöerna utvärderas som en del av förskolans självvärdering.

3.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Personalen inom förskoleundervisningen samt övriga sakkunniga, som arbetar med barnen och deras vårdnadshavare, bildar en mångprofessionell fostringsgemenskap. Det betyder att vars och ens kunskaper och erfarenheter förenas för att skapa de bästa förutsättningarna för att främja barnens utveckling, lärande och välbefinnande. Undervisningen präglas av ett mångsidigt och målmedvetet samarbete med olika aktörer, både inom staden och med övriga samarbetspartners. Förskoleenheten utvärderar samarbetet inom förskoleundervisningen, samarbetet med vårdnadshavarna samt samarbetet vid övergångarna som en del av självvärderingen.

Samarbete inom förskoleundervisningen

Inom förskoleundervisningen arbetar personer med olika yrkesroller. Uppgifter och ansvar i arbetet varierar mellan de olika yrkesgrupperna, men alla som arbetar i förskolan har ansvar för alla barn i gemenskapen och ska värna för utveckling, lärande och välbefinnande. Detta förverkligas genom att fostringsgemenskapen sörjer för, följer upp och utvärderar välbefinnandet och lärandet i hela förskolan, i enskilda grupper samt hos det enskilda barnet.

Alla som arbetar i förskolan deltar i [arbetet med enhetens verksamhetsplan](#) och i andra pedagogiska diskussioner för att skapa en gemensam förståelse om förskolans mål och för att implementera läroplanens innehåll i vardagen. Under ledning av ledaren för småbarnspedagogik utvärderas och utvecklas enhetens verksamhet och verksamhetskultur samt klargörs grunduppgifter och strukturer för samarbete. Dessa är inte statiska utan lever i tiden utgående från rådande omständigheter. Var och en har ansvar att bidra till det gemensamma arbetet samt att följa de gemensamma riktlinjerna.

Personalen samarbetar enligt behov med personalen inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster för att stödja barnens utveckling, lärande och välbefinnande.

Sammanhållen förskole- och nybörjarundervisning

Sammanhållen förskole- och nybörjarundervisning (SFN) är en verksamhetsform där förskolan och årskurs 1 och eventuellt årskurs 2 utgör en helhet. Inom denna helhet samarbetar personalen inom

förskoleundervisningen och nybörjarundervisningens lärare. Detta möjliggör arbete med åldersblandade barngrupper under en längre tidsperiod och utbyte av pedagogisk kompetens.

Genom den sammanhållna förskole- och nybörjarundervisningen erbjuds barnet arbete utgående från egen utvecklingsnivå, oavsett ålder. På detta vis skapas en miljö som gynnar alla barn och där de enskilda individerna stöder varandra på olika sätt. Undervisningen planeras så att alla barn ska ges möjlighet att vara delaktiga och få positiva lärupplevelser. Fördelen med den sammanhållna undervisningen är att den binder samman övergången från förskolan till nybörjarundervisningen för att ge barnet en trygg miljö.

Samarbete med vårdnadshavarna

Vårdnadshavarna har i första hand ansvar för barnets fostran. De känner sitt barn bäst. Personalens roll är att stöda vårdnadshavarna i fostringsuppgiften med sin professionalitet och sina insikter i barnets fostran. Personalen ansvarar för att skapa och upprätthålla en fostrande gemenskap. Öppenhet, ömsesidigt förtroende och respekt är grunden för ett konstruktivt samarbete. Vårdnadshavares delaktighet i förskoleundervisningen möjliggörs genom att personalen är lyhörd för vårdnadshavares tankar och åsikter. En god fostringsgemenskap gynnar även barnets delaktighet.

Fungerande kommunikation i form av daglig kontakt, telefonsamtal, samtal kring plan för barnets lärande i förskoleundervisningen, föräldrakvällar och olika evenemang är en naturlig del av vardagen. Kommunikationen med vårdnadshavarna sker både muntligt och skriftligt. Barnets vårdnadshavare har rätt till två träffar per läsår kring barnets plan för lärande i förskoleundervisningen med barnets lärare i förskoleundervisningen. Vid eventuella meningsskiljaktigheter mellan personal och vårdnadshavare diskuteras ärendet mellan de parter som är berörda. Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument finns tillgängliga på undervisningsspråket.

Under början av höstterminen arrangeras en föräldrakväll där läroplanen för förskoleundervisningen och förskolans verksamhetskultur presenteras. Vårdnadshavare informeras om hur uppgifter som gäller det egna barnet hanteras, hur information erhålls och överförs, samt om frågor i anslutning till sekretess. Därtill finns information om [den enhetsvisa verksamhetsplanens](#) innehåll, samt elevvård och dess förfaringssätt i förskolan tillgängligt för vårdnadshavarna.

Personalen diskuterar regelbundet med vårdnadshavare om undervisningen och om barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Vårdnadshavarna erbjuds tillfällen att diskutera sitt barns utveckling och framsteg då planen för barnets lärande i förskoleundervisningen görs upp och följs

upp. I samband med diskussionen informeras vårdnadshavare om sina egna och barnets samt personalens rättigheter och skyldigheter i förskoleundervisningen. Behovet av barnspecifika stödåtgärder bedöms även i samarbete med barnets vårdnadshavare (se närmare kap.5.4).

För att stödja språkutveckling hos barnet diskuterar personalen med barnets vårdnadshavare om barnets språkutveckling utgående ifrån de språkliga observationerna. I samarbete med vårdnadshavare diskuteras hur barnets språk kan stimuleras och stödas både hemma och i förskolan. För att främja en fysiskt aktiv livsstil för personalen även dialog med vårdnadshavarna om betydelsen av att barnet ges möjlighet till daglig rörelse, både i förskolan och på fritiden.

Vårdnadshavare har möjlighet att delta i undervisningen. Med tanke på barnet och undervisningen är det bra att vårdnadshavare kommer överens med personalen om en lämplig tidpunkt. Vårdnadshavarna erbjuds möjlighet att vara delaktiga i att ställa upp mål för, planera och utvärdera det fostrande arbetet i förskolan. I samarbetet med vårdnadshavarna skapas även möjligheter till diskussion vårdnadshavarna emellan. Utöver befintliga strukturer för samarbetet utvecklar förskolorna nya samarbetsformer som stödjer dialogen med hemmet.

Samarbete vid övergångskedena

Ett smidigt samarbete vid övergångskedena är centralt för att skapa kontinuitet i barnets lärtig.

Då barnet flyttar över till förskoleundervisningen/grundläggande utbildningen eller byter förskolegrupp/enhet följs Esbos gemensamma anvisningar för dataöverföring, t.ex. gällande överföring av information i barnets plan för småbarnspedagogik och plan för barnets lärande i förskoleundervisningen. Ledaren ansvarar för informationsöverföringen vid övergångarna.

När barnet byter förskolegrupp/enhet eller flyttar över till förskolan/skolan i Esbo får barnet och vårdnadshavarna information om den nya förskolan/skolan och dess mål, uppdrag och förfaringssätt. Barnet och vårdnadshavarna erbjuds även möjlighet att besöka den nya förskolan/skolan i förväg.

Vid övergångarna samarbetar personalen i barnets nuvarande enhet och personalen i den nya enheten/gruppen/skolan i Esbo genom att föra gemensamma diskussioner om pedagogiken i respektive enhet/skola.

Samarbetet och informationsöverföringen vid övergångskedena då barnet är i behov av stöd beskrivs närmare i kapitel 5.1.

4 Principer för förskoleundervisningen

4.1 Mångsidiga arbetssätt

Förskoleundervisningen är enhetlig och helhetsskapande. Lek och andra arbetssätt som är upplevelsebaserade och aktiverande betonas i planering av undervisningen. I förskolan arbetar barnen mångsidigt i grupper av olika sammansättningar och storlekar.

Läraren ansvarar för att välja arbetssätt som är mångsidiga och beaktar barnens behov. Under förskoleundervisningen övar barnen även att använda sig av olika arbetssätt i olika sammanhang. Läraren vägleder barnen att finna sätt som lämpar sig för situationen. Barnen får experimentera och pröva olika arbetssätt på ett tryggt sätt. Mångsidiga arbetssätt ger möjligheter för barnen att lära sig på sätt som lämpar sig för dem och ger samtidigt redskap för läraren att iakta och följa upp barnets lärande. Att differentiera undervisningen på basen av barnets behov, kunskap och intresse är det främsta sättet att beakta skillnader mellan barnen.

Handledning ingår i all undervisning. Förskoleundervisningens personal finns till för barnen och är alltid aktivt närvarande i barnens aktiviteter och lärande. Personalen ger regelbunden, uppmuntrande respons till barnen. Responsen ska anknyta till barnens styrkor och på ett respektfullt sätt lyfta fram barnets utvecklingsområden.

4.2 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Uppföljning av barnets utveckling, lärande och välbefinnande

Uppföljning av barnets utveckling, lärande och välbefinnande samt planering av förskoleundervisningen baserar sig på systematisk observation och dokumentation i olika situationer. Personalen planerar tillsammans hur observationsstunder och spontana iakttagelser dokumenteras samt hur dokumentationen sparas och används. I dokumentationen används mångsidiga metoder som t.ex. personalens anteckningar och iakttagelser av barnet, barnets egna produkter, diskussioner med barnet, foton, språkliga observationsscheman samt plan för barnets lärande för förskoleundervisningen. Även barnens egna erfarenheter dokumenteras.

Personalen observerar barnets språk för att kunna beakta barnets individuella språkliga behov i undervisningen. För alla barn i förskolan används det språkliga observationsschemat. Det språkliga

observationsschemat används som stöd i uppgörande av plan för barnets lärande i förskoleundervisningen och i planering av förskoleundervisningen.

Personalen diskuterar med barnet i olika skeden av lärprocessen för att göra barnet medvetet om sitt eget lärande och hjälpa barnet att utveckla en positiv uppfattning om sig själv som en lärande individ. Dokumentationen som gjorts under processen används för att synliggöra lärandet. I självvärderingen används metoder som lämpar sig för barnet, utgående ifrån barnets kunskaper och förutsättningar. Med hjälp av självvärdering stöds barnen i att börja iaktta sitt beteende, sitt arbete och sitt lärande. Samtidigt övar de att strukturera och planera sitt arbete. Självvärderingen ger barnen möjlighet att påverka det egna lärandet. Barnen ska också tillsammans med personalen utvärdera hur väl de lyckats i sina gemensamma uppgifter.

Dokumentationen används också som grund för diskussioner om barnets utveckling, lärande och välbefinnande med vårdnadshavare med syfte att öka deras förståelse om barnet i förskolan.

I slutet av förskoleåret får varje barn ett intyg över att de har deltagit i förskoleundervisning. För förskoleundervisningen på svenska i Esbo finns en gemensam modell för intyget. I intyget framkommer barnets namn och personbeteckning, vem som ordnat förskoleundervisningen, daghemmets namn och datum samt en beskrivning av förskoleundervisningen.

Utvärdering och utveckling av förskoleundervisningen

Med utvärdering stöds utvecklingen av förskoleundervisningen. Läroplanens mål, innehåll och riktlinjer för förskoleundervisningen utgör grunden för utvärdering. Utvärdering planeras och genomförs kontinuerligt och systematiskt med hjälp av mångsidiga metoder. Utvärderingen baserar sig på modellen för fortlöpande förbättring. Med hjälp av fortlöpande förbättring är det möjligt att ingripa i missförhållanden som upptäcks, men också ytterligare förstärka befintliga styrkor. Utvärdering sker på olika nivåer; nationellt, inom kommunen, inom resultatenheten samt inom förskoleenheten som självvärdering. Resultaten och tolkningar av dem diskuteras och används för att fortlöpande förbättra kvaliteten i förskoleundervisningen. Uppföljning och utvärdering av den enhetsvisa [verksamhetsplanen](#) hör även till förskolans utvecklingsarbete.

Självvärdering ingår i utvärderingens helhet och innebär systematisk granskning, utvärdering och utveckling av den egna insatsen som en del av arbetet i vardagen. Med hjälp av regelbunden självvärdering får personalen möjlighet att med jämna mellanrum stanna upp och utvärdera sitt arbete. Att utveckla verksamheten är ett gemensamt ansvar för alla anställda. Centralt är den verksamhet som barnen berörs av och fokus ligger på det som personalen själv kan påverka. Som

en del av förskolans självvärdering erbjuds också barnen och vårdnadshavare möjligheter att delta i utvärdering både under läsåret och i slutet av det.

Åtminstone följande delområden ska ingå i självvärderingen:

- hur mångsidig kompetens främjas
- genomförande av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt grupp-specifika stödformer
- övergångar mellan småbarnspedagogik och förskoleundervisning samt förskoleundervisning och skola
- verksamhetskulturen
- arbetssätt och lärmiljöer
- samarbetsformerna med vårdnadshavare, inom förskoleundervisningen och med andra parter

Gemensamma målen för utveckling definieras i **enhetens verksamhetsplan**. Hur målen uppnåtts rapporteras **på ett gemensamt överenskommet sätt**.

Inom förskoleundervisningen på svenska i Esbo används kvalitetsutvecklingssystemet Valssi som en central del av självvärderingen. Valssi har utvecklats av nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) och utvärderingsprocessen i tre steg grundar sig på enkätverktyg och diskussionsfrågor.

4.3 Gemensamma mål för undervisningen och lärområden

Läraren ska ha kunskaper om de olika lärområdena för att kunna planera målinriktad undervisning och ändamålsenliga helheter som beaktar de olika lärområdena. Lärområdena ger läraren ramar för hurdana erfarenheter, situationer och miljöer hen kan söka, omarbota och erbjuda för barnen.

Lärmiljön omformas och arbetssätten väljs så att målen för undervisningen kan uppnås. Utvärdering av verksamheten samt systematisk uppföljning av barnens utveckling, lärande och välbefinnande utgör en grund för planering av undervisningen och för dess genomförande. Om ett barn som deltar i utöver förskoleundervisningen i kompletterande småbarnspedagogik, ska barnets dag utgöra en helhet.

Undervisningen och de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningar för lärande utgår från barnets behov och bygger på de erfarenheter och kunskaper barnet redan har samt beaktar barnets intressen. Planer för barnens lärande i förskoleundervisningen ska således beaktas i planeringen och genomförandet av förskoleundervisningen. **I de gruppvisa delarna i enhetens verksamhetsplan sammanfattar personalen barnens intressen, styrkor och behov och beskriver undervisningens pedagogiska målsättningar utgående från dessa.**

Förskoleundervisningen ska till sin struktur, sitt innehåll och sina arbetsformer vara sådan att den ger möjligheter för rofylldt arbete samt att leka, **röra på sig** och lära sig tillsammans med andra barn. Undervisningen ska erbjuda möjligheter till kreativitet, lustfyllt lärande, utevistelse, **rörelse** samt lugn och ro. I valet av arbetssätt beaktas barngruppen som helhet i förhållande till barns individuella förutsättningar att inhämta kunskap och fungera.

Undervisningen byggs upp så att den stimulerar och berikar alla barns språkliga färdigheter inom olika lärområden. Att stärka och utveckla barnens språkliga förutsättningar beaktas i planering och genomförande av all verksamhet i förskolan.

Barnets språk utvecklas i samtal och samspel med personalen och de andra barnen. I undervisningen ska barnet få tid och rum att på ett mångsidigt sätt använda och vidareutveckla sina individuella språkliga färdigheter genom samtal med utgångspunkt i barnets egna upplevelser och erfarenheter. Barn ska ges möjligheter att utveckla ett rikt och nyanserat språk samt förmåga att kommunicera med andra och uttrycka sig. Personalen skapar ständigt tillfällen och tar tillvara situationer där barnen kan samtala och utveckla sin språkliga förmåga.

I all verksamhet ska den vuxna ständigt iaktta sitt eget språkbruk och aktivt arbeta med att fungera som en god språklig modell för barnet. Som stöd för kommunikation och förståelse används mångsidigt olika metoder och verktyg, t.ex. bilder och tecken som stöd.

4.4 Preciseringar gällande språk och kultur

Målsättningen med mångkulturell fostran i förskoleundervisningen är att öka förståelsen för andra kulturer och språk samt främja jämlikhet och rättvisa. Kvalitetsmässig mångkulturell och språklig fostran ger alla barn i gruppen färdigheter att fungera i en mångkulturell värld. Barnen blir bekanta med att se världen ur olika perspektiv samt att uppskatta och respektera mångfald.

Förskolan är en mångkulturell miljö där både barn och vuxna har olika bakgrund. Personalen närmar sig mångkulturalitet utgående från sin egen kultur. Därför är det viktigt att vara medveten om hur den egna bakgrunden och de egna kulturella värderingarna påverkar tänkandet och agerandet. Genom

att vara medveten om sina egna värderingar ökar förståelsen för även andra kulturer. Också i det här fallet fungerar personalen som en förebild för barnet.

Personalen känner till vilka kulturer och religioner/åskådningar som finns representerade i barngruppen. Med barnets vårdnadshavare diskuteras hur barnets egna modersmål ska stödas och hur de önskar att barnets egen kultur beaktas i förskoleundervisningen.

Barn oberoende av sin språkliga bakgrund ska ges förutsättningar att i en svenskspråkig miljö utveckla och förstärka sina svenska språkfärdigheter. De gemensamma språkdokumenterna stöder personalen i att definiera gruppens språkliga förutsättningar och planera undervisningen. Den språkliga miljön ska vara lyhörd för alla barns olika språkliga utgångspunkter. Språkmiljön är levande och varierande där många av barnen är två- eller flerspråkiga.

Barnen kommer i kontakt med olika språk dagligen och blir medvetna om att det finns olika språk i omvärlden, vilket ökar barnens medvetenhet om språk samt stärker utvecklingen av en språklig och kulturell identitet. Personalen inom förskoleundervisningen visar genom sitt agerande att barnets alla språk är värdefulla. I undervisningen ges akt på olika språk, i synnerhet de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. Vårdnadshavare uppmuntras att konsekvent tala sitt eget modersmål med barnet.

5 Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

5.1 Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

En inkluderande verksamhetskultur och kvalitativ förskoleundervisning utgör grunden för ordnande av stöd för barn inom förskoleundervisningen på svenska i Esbo. Varje barn ses som en viktig och aktiv del av gruppen och i förskoleundervisningen beaktas såväl barngruppens som varje enskilt barns styrkor, förutsättningar och behov. Varje barn har rätt till en trygg lärmiljö där hen kan lära sig, utvecklas och må bra samt få det stöd hen behöver. Genom planerliga undervisningsarrangemang och grupp-specifika stödformer som utgår från gruppens behov och ges i rätt tid erbjuds varje barn möjlighet att vara delaktig i gruppen och delta i gruppens gemensamma verksamhet. Samtidigt förebyggs barnens eventuella behov av mera omfattande stöd i framtiden.

Barnet stöds i första hand i sin egen enhet och stödet ordnas som en del av den dagliga verksamheten med hjälp av olika flexibla arrangemang. Principerna för ordnandet av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning i förskoleundervisningen på svenska i Esbo grundar sig på ett flexibelt sätt att utnyttja tillgängliga resurser utgående från barnens behov och med beaktande av barnens bästa.

Ansvarsfördelning vid ordnande av stöd

Ledaren ansvarar för att leda strukturerna och helheten för stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen i sin egen enhet. Ledaren leder arbetet med planering, genomförande, uppföljning, bedömning och utveckling av undervisningsarrangemang som stödjer förutsättningarna för lärande samt leder den pedagogiska verksamheten och ansvarar för att förskolans resurser fördelas ändamålsenligt. Ledaren stöder personalen i genomförande av den pedagogiska verksamheten och i bedömningen och utvärderingen av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen samt ser till att personalen har den kompetens som krävs.

Personalen inom förskoleundervisningen är barnets viktigaste stöd i förskolan och ansvarar för att möjliggöra att varje barn kan delta i förskoleundervisningen utgående från sina förutsättningar. Observation och dokumentation av gruppens och varje enskilt barns utveckling, lärande och välbefinnande ligger som grund för planering, förverkligande och utvärdering av förskoleundervisningen. Genom pedagogisk sakkunskap och mångsidigt samarbete kan personalen planera undervisning och sådana undervisningsarrangemang som stöder förutsättningar för lärande som beaktar hela gruppens styrkor, förutsättningar och behov. Samtidigt har de möjlighet att

upptäcka eventuella behov av stöd i gruppen och hos enskilda barn. Hela personalen deltar i enlighet med sin arbetsbild och kompetens i bedömning och kartläggning av barngruppens och enskilda barns eventuella behov av stöd. En konsultativ speciallärare besöker enheterna vid behov och bidrar med sin specialpedagogiska kompetens vid planering och genomförande av verksamheten samt ordnande av stöd. Bedömning av barnets behov av barnspecifikt stöd görs alltid i samarbete med en konsultativ speciallärare och vid behov även med andra sakkunniga.

Ordnande av stöd inom den kompletterande småbarnspedagogiken

Om barnet deltar i kompletterande småbarnspedagogik och är i behov av stöd ges stödet här inom ramen för allmänt, intensifierat eller särskilt stöd. Barnets stöd under dagen planeras ändå alltid som en helhet med barnets bästa i beaktande. I Esbo på svenska ordnas kompletterande småbarnspedagogik huvudsakligen i samma grupp som förskoleundervisningen, och i huvudsak även med samma personal. Detta möjliggör kontinuitet i hur barnets stöd planeras och genomförs under dagen. I Esbo ingår barnets plan för småbarnspedagogik i plan för barnets lärande i förskoleundervisningen om barnet deltar i kompletterande småbarnspedagogik. Barnets eventuella stödbehov samt genomförande och utvärderingen av stödet i den kompletterande småbarnspedagogiken dokumenteras således i plan för barnets lärande i förskoleundervisningen.

Stöd vid övergångarna och överförande av information gällande stöd

Fungerande rutinerna för informationsöverföring gällande barnets stöd vid övergångarna är centrala för att skapa kontinuitet i det stöd barnet får.

Vid överföring av information till barnets nya förskola/skola gällande stöd följs Esbos gemensamma anvisningar för dataöverföring. Information som är nödvändig för att anordna undervisningen får alltid föras över till den nya gruppen/skolan. Med tanke på samarbetet och förtroendet mellan parterna är målet att ändå att handla i samförstånd med vårdnadshavarna. Ledaren ansvarar för informationsöverföringen vid övergångarna.

Vid behov, och med vårdnadshavarnas tillstånd, kan ett överlåtelsemöte mellan personalen i barnets nuvarande och nya grupp/skola ordnas då barnet byter förskolegrupp/enhet eller flyttar till den grundläggande utbildningen. Vid överlåtelsemöten som gäller ett barn i behov av stöd deltar vårdnadshavare och vid behov en speciallärare inom småbarnspedagogik och andra sakkunniga.

5.2 Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningar för lärande

I förskoleundervisningen i Esbo är undervisningsarrangemang som stödjer förutsättningarna för lärande en central del av förskolans verksamhetskultur och en del av all verksamhet i förskoleundervisningen. Ledaren leder arbetet med planering, genomförande, uppföljning, bedömning och utveckling av undervisningsarrangemangen i sin enhet. Ledaren ansvarar även för att indelningen i barngrupp görs på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt med beaktande av barnens bästa.

Personalen inom förskoleundervisningen ansvarar tillsammans för att planera, genomföra och utvärdera undervisningsarrangemang som stöder hela gruppens och varje barns utveckling, lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Mångsidiga och flexibla pedagogiska arrangemang möjliggör att personalen kan omforma och anpassa den dagliga verksamheten och pedagogiken i enlighet med gruppens och enskilda barns styrkor, intressen och behov. Genom ändamålsenliga pedagogiska arrangemang garanteras varje barns deltagande i gruppen, känsla av delaktighet och upplevelse av att lyckas i lärandet och som medlem i gruppen.

Inom den egna förskolegruppen bildar personalen flexibelt mindre grupper utgående från gruppens behov och verksamhetens syfte. Den personal som finns tillgänglig i enheten utnyttjas flexibelt utgående från behovet. Undervisningen differentieras för att säkerställa att varje barn får lämpliga utmaningar och möjligheter att lyckas. Lärmiljöerna planeras och omformas så att hela gruppens lärande, utveckling och välbefinnande främjas och så att varje barn i gruppen kan vara delaktig i gruppen och delta i den gemensamma verksamheten.

I förskoleundervisningen på svenska i Esbo betonas språkmedveten pedagogik. Pedagogiska metoder som stöder och stimulerar språkutvecklingen används aktivt som en del av den allmänna verksamheten. Genom användning av språkmedvetna arbetssätt stöds varje barns språkliga utveckling oberoende av språklig bakgrund. Varje vuxen är en språklig modell för barnen. Sensitivt bemötande säkerställs bland annat genom metoder från positiv pedagogik.

En speciallärare kan genom konsultation och besök i enheten stöda personalen i att utveckla ändamålsenlig specialpedagogisk kompetens. Gemensamma möten där personalen bidrar med sin kompetens ger möjlighet att stärka hela personalens kunnande och utveckla gemensamma

förfaringssätt i fråga om stöd. Ledaren ansvarar för att personalen har nödvändig kompetens gällande att upptäcka och möta eventuella behov av stöd i gruppen samt att planera och ordna sådana undervisningsarrangemang som beaktar gruppens behov.

Gruppspecifika stödformer

Gruppspecifika stödformer erbjuds systematiskt i alla förskolor som en del av förskolans allmänna verksamhet och som ett tillägg till undervisningsarrangemang som stöder förutsättningar för lärande. De gruppsspecifika stödformerna (allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket och undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning) ordnas så att så många barn som möjligt drar nytta av dem. Personalen i förskoleundervisningen samarbetar vid planeringen, genomförandet och bedömningen av de gruppsspecifika stödformerna. I planeringen av gruppsspecifika stödformer kan även en konsultativ speciallärare vid behov konsulteras och bidra med sin specialpedagogiska kompetens.

Allmän stödundervisning ges om ett eller flera barn i gruppen tillfälligt behöver stöd för att aktivt kunna delta i gruppens gemensamma verksamhet. Vid allmän stödundervisning används olika pedagogiska och specialpedagogiska arbetssätt på ett mångsidigt och systematiskt sätt utgående från barnens behov. Stödundervisningen ges som en punktinsats i huvudsak i samband med den allmänna undervisningen.

Stödundervisning i undervisningsspråket ges om personalen upplever att användning av språkmedvetna arbetssätt inte räcker till för att stödja barnens förutsättningar att delta i förskoleundervisningen. Stödundervisningen ges vid behov oberoende av barnets modersmål. Vid stödundervisning i undervisningsspråket används pedagogiska metoder och material som stöder språkutvecklingen på ett aktivt och systematiskt sätt utgående från barnets eller barnens behov. Stödundervisningen genomförs i huvudsak i samband med den allmänna undervisningen.

Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ges i förskoleundervisningen på svenska i Esbo av en konsultativ speciallärare inom småbarnspedagogik som besöker förskolegrupperna. Undervisningen ges i huvudsak som samundervisning mellan specialläraren och personalen i förskoleundervisningen och kan ges till hela gruppen eller flexibelt i mindre grupper. Speciallärarens roll betonas särskilt vid planering av undervisningen och hen bidrar här med sin specialpedagogiska kompetens. Genom speciallärarens besök i enheterna och aktiva deltagande i undervisningen ges alla barn i gruppen möjlighet att ta del av specialpedagogiska arbetssätt och metoder. Genom att observera och undervisa tillsammans med specialläraren ges personalen i förskolan samtidigt förutsättningar att utveckla sin egen kompetens.

En central del av speciallärarens roll är att ge konsultation till förskoleundervisningens personal i frågor som gäller undervisning eller barn. Konsultativt arbete inom förskoleundervisningen handlar om att stödja och stärka personalens kompetens genom reflekterande samtal och handledning. I samarbete med den konsultativa specialläraren får personalen möjlighet att reflektera över utmaningar, utveckla nya arbetssätt och skapa lösningar som främjar barnets lärande och välbefinnande. Fokus ligger på samarbete och ett lösningsorienterat arbetssätt, där expertis och erfarenheter delas för att skapa en mer inkluderande och stödjande lärmiljö.

Processer för anordnandet och planering av stöd för lärande och delaktighet i förskoleundervisningen beskrivs närmare i Handboken för ordnande av stöd inom förskoleundervisningen.

5.3 Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana

Om lärarna inom förskoleundervisning bedömer att grupp-specifika stödformer inte är tillräckliga för att stöda barnets lärande eller deltagande i förskoleundervisningen inleds bedömningen av barnets behov av barnspecifika stödåtgärder. Inledningsvis granskas och utvärderas tillräckligheten och genomförande av de grupp-specifika stödformer som ordnats och hur väl dessa beaktat barnets behov som en del av gruppen. Därutöver beaktas även hur de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningar för lärande har planerats och genomförts i barnets grupp.

I Esbo görs bedömningen av behovet och planeringen av barnspecifika stödåtgärder av läraren inom förskoleundervisning tillsammans med en konsultativ speciallärare inom småbarnspedagogik. Om bedömningen av barnets behov av stöd förutsätter yrkesövergripande kompetens kan elevvårdstjänsternas personal eller andra yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården involveras. Bedömningen av behovet och planeringen av genomförande av barnspecifikt stöd dokumenteras i plan för barnets lärande i förskoleundervisningen. Planen för genomförande av stödet utarbetas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren. Undervisningschefen fattar beslut om barnspecifika stödåtgärder på basis av bedömningen och det som dokumenterats gällande stödet i planen för barnets lärande i förskoleundervisningen. Barnet och vårdnadshavaren ska höras innan beslutet fattas. Förvaltningsbeslutet gäller tills vidare.

I Esbo ges barnspecifika stödåtgärder i första hand i barnets egen enhet och som en del av den dagliga undervisningen. En konsultativ speciallärare inom småbarnspedagogik deltar i planeringen och genomförande av stödet. Barnets bästa beaktas alltid vid planering och genomförande av stödet. Ifall det inte är möjligt att ordna tillräckligt stöd för barnet i barnets egen enhet kan det utredas om

barnets stödbehov bättre kan mötas i en smågrupp där undervisningen ges av en speciallärare på heltid. I förskoleundervisningen på svenska i Esbo ges sådan smågruppsundervisning i Finno förskola.

För att garantera att barnet får stöd i enlighet med sina behov är det viktigt att stödet och dess effekt kontinuerligt följs upp och utvärderas. Detta görs minst en gång per år eller ifall barnets stödbehov ändras eller då det sker ändringar i lärmiljön. Vid utvärderingen granskas barnets behov av stöd, hur stödet genomförs, effekten av de nuvarande stödåtgärderna samt hur väl stödet räcker till för att möta barnets behov. På basen av utvärderingen görs nödvändiga förändringar i undervisningen och barnets stöd, t.ex. övergång till en annan barnspecifik stödåtgärd eller avslutande av stödet. Om stödåtgärderna ändras eller om det tidigare beslutet på annat sätt inte längre gäller tas ett nytt beslut om stöd. Övriga ändringar görs i plan för barnets lärande i förskoleundervisningen. Ledaren för enheten ansvarar för att säkerställa att barnets behov av stöd samt effekterna av stödet följs upp och utvärderas vid behov. Vårdnadshavarna görs delaktiga i utvärderingen av stödet. En konsultativ speciallärare inom småbarnspedagogik, och eventuella andra sakkunniga, deltar i den utsträckning det behövs.

När barnet flyttar över till den grundläggande utbildningen alternativt byter förskolegrupp/enhet ansvarar ledaren för att nödvändig information för att anordna undervisningen överförs till den nya gruppen/enheten/skolan. Därför är det viktigt att den senaste utvärderingen av barnets stödbehov och effekten av stödet dokumenteras tydligt i planen för barnets lärande i förskoleundervisningen. Informationsöverföringen görs i enlighet med stadens gemensamma anvisningar om dataöverföring.

Processer för anordnandet och planering av stöd för lärande och delaktighet i förskoleundervisningen beskrivs närmare i Handboken för ordnande av stöd inom förskoleundervisningen.

5.4 Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

5.4.1 Samarbete med vårdnadshavaren och barnet

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom förskoleundervisningen och vikten av samarbete ökar om barnet är i behov av barnspecifikt stöd. Barnets stöd bör vara förankrat både i förskoleundervisningen och i hemmet så att barnets viktigaste omgivning stöder varandra i barnets utveckling. Personalen meddelar vårdnadshavarna genast då ett behov av barnspecifikt stöd

uppstår. Personalen samarbetar med barnets vårdnadshavare då behovet av barnspecifikt stöd kartläggs samt då stödet planeras, genomförs och utvärderas. Personalen ansvarar för att upprätthålla en kontinuerlig dialog med vårdnadshavarna kring barnets stöd. Kommunikationen sker i form av daglig kontakt och vid samtal kring plan för barnets lärande i förskoleundervisningen. Vårdnadshavare får även skriftlig information om stödmöjligheter inom förskoleundervisningen och om sin egen roll i stödprocessen. De ska även ges tillräcklig information om till exempel hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Vårdnadshavare ska få möjlighet att ge sin syn på hur stödet genomförs.

Barnet görs delaktig i processen på ett för hen lämpligt sätt utgående från ålder och utvecklingsnivå. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavare.

5.4.2 Yrkes- och sektorsövergripande samarbete

Om bedömningen av barnets behov av stöd förutsätter yrkesövergripande kompetens kan elevvårdstjänsternas personal eller andra yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården involveras. I Esbo finns en styrgrupp för elevvård, med representanter från alla enheter inom sektorn för tillväxt och lärande samt elevvårdstjänsterna i Västra Nylands välfärdsområde. I handboken för ordnande av stöd i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen beskrivs samarbetet med yrkesverksamma inom elevvårdstjänster och andra aktörer inom sektorsövergripande samarbete gällande ordnande av stöd samt principerna för dess utveckling. I handboken beskrivs även elevvårdspersonalens arbetsbeskrivningar gällande stöd. Stöd inom individuell elevvård grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke.

5.5 Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd

5.5.1 Tidigarelagd läroplikt

Bedömningen av behovet och beslutet om tidigarelagd läroplikt fattas i regel redan under barnets tid i småbarnspedagogiken. För ett barn som har beslut om tidigarelagd läroplikt krävs även ett beslut om barnspecifikt stöd inom förskoleundervisningen. I beslutet ska åtminstone beslutas om undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid. I Esbo fattas beslut om tidigarelagd läroplikt och barnspecifikt stöd av undervisningschefen.

Processen för bedömningen av tidigarelagd läroplikt och det tillhörande barnspecifika stödet leds av en konsultativ speciallärare inom småbarnspedagogik och görs i samarbete med personalen inom småbarnspedagogik och förskoleundervisningen samt yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården. Svenska bildningstjänsters förvaltning deltar i processen som representant för den grundläggande utbildningen.

Bedömningen av behovet av tidigarelagd läroplikt och planeringen av genomförande av barnspecifikt stöd dokumenteras i stödbilagan till plan för barnets lärande i förskoleundervisningen, *Plan för genomförande av barnspecifikt stöd*. Planen för genomförande av barnspecifikt stöd utarbetas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren. Undervisningschefen fattar beslut om tidigarelagd läroplikt och barnspecifikt stöd på basis av det som dokumenterats i planen för genomförande av barnspecifikt stöd. Barnet och vårdnadshavaren ska höras innan beslutet fattas. Ett beslut om tidigarelagd läroplikt kräver alltid ett utlåtande av en sakkunnig inom social-och hälsovården.

För ett barn med beslut om tidigarelagd läroplikt som deltar i förskoleundervisning som 5-åring anordnas undervisningen huvudsakligen i en grupp inom småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen ordnas då i enlighet med läroplanen för förskoleundervisningen, plan för barnets lärande i förskoleundervisningen samt barnets plan för genomförande av barnspecifikt stöd.

På våren innan ett barn med beslut om tidigarelagd läroplikt övergår till den grundläggande utbildningen görs en utvärdering av det stöd barnet fått under förskoleundervisningen samt, vid behov, en ny bedömning av barnets stödbehov inför den grundläggande utbildningen. Processen leds av en konsultativ speciallärare inom småbarnspedagogik och görs i samarbete med personalen inom förskoleundervisningen, elevvårdstjänsternas personal eller andra yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården samt Svenska bildningstjänsters förvaltning, som representant för den grundläggande utbildningen. Barnet och vårdnadshavare involveras i bedömningen av stödbehovet. Om det i bedömningen framkommer att barnet har behov av stöd i den grundläggande utbildningen fattar undervisningschefen ett beslut om stöd för barnet.

Bedömningen och en eventuell plan för stöd inom den grundläggande utbildningen dokumenteras i den gemensamma stommen för planen för genomförande av elevspecifikt stöd.

5.5.2 Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

För esbobarn som är patienter på sjukhuset inom den specialiserade sjukvården planeras och ordnas förskoleundervisningen utgående från barnets mående, och med beaktande av barnets bästa, av vårdteamet på sjukhuset i samarbete med personalen i barnet egen förskoleenhet samt

med barnets vårdnadshavare. Ett barn i behov av sjukhusundervisning kan få barnspecifika stödåtgärder som definieras i plan för barnets lärande i förskoleundervisningen. För barn som har en HUS öppen-vårdkontakt anordnas förskoleundervisningen i barnets egen förskoleenhet eller i en specialklass där undervisningen ges av en speciallärare på heltid i Finno förskola.

Vid behov av konsulterade sjukhusundervisning i Esbo samarbetar de konsultativa speciallärarna inom småbarnspedagogik för att hitta den bästa sakkunskapen för den aktuella situationen.

Om ett barn från någon annan kommun är patienter på sjukhuset inom den specialiserade sjukvården i Esbo planeras förskoleundervisningen från fall till fall utgående från barnets behov och anordnas enligt planen. Om någon annan kommun inom Jorvs sjukhusområde har behov av konsulterande sjukhusundervisning inom förskoleundervisningen på svenska ges detta av den biträdande ledaren i Finno daghem och förskola.

Processer för anordnandet av sjukhusundervisning beskrivs närmare i Handboken för ordnande av stöd och förskoleundervisningen.

5.5.4 Avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd

I förskoleundervisningen på svenska i Esbo fattar undervisningschefen beslut om avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning på basen av vårdnadshavarnas ansökan och det expertutlånade som fogas till ansökan. I Esbo används en gemensam ansökningsblankett för ansökan om avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning. Hur barnets förskoleundervisning ordnas antecknas i plan för barnets lärande i förskoleundervisningen.

5.5.5 Inledande av den grundläggande utbildningen senare

I förskoleundervisningen på svenska i Esbo fattar undervisningschefen beslut om inledande av en den grundläggande utbildningen ett år senare än föreskrivet på basen av vårdnadshavarnas ansökan och det expertrekommendation som fogas till ansökan. I Esbo används en gemensam ansökningsblankett för ansökan om att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än föreskrivet.

6 Elevvård

I Esbo stad används en gemensam elev-och studerandevårdsplan med tillhörande bilagor för förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen. I Esbo finns därtill en styrgrupp för elevvård, med representanter från alla enheter inom sektorn för **fostran** och lärande samt elevvårdstjänsterna i Västra Nylands välfärdsområde.